

Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

**Збірник наукових праць
№10 (257)**

Київ 2022

**Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць
Вип. 10 (257). – К., 2022. – 134 с.**

Рекомендовано Вченою радою ДНДІМЕ

Протокол №5 від 05.10.2022 р.

Збірник статей присвячено науковим здобуткам молодих науковців – аспірантів та здобувачів наукових ступенів кандидата та доктора економічних наук. Він охоплює широкий спектр проблем із таких напрямів:

- макроекономічні аспекти сучасної економіки;
- інноваційно–інвестиційна політика;
- економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності;
- розвиток регіональної економіки;
- соціально–трудова проблеми.

Розраховано на науковців і спеціалістів, які займаються питаннями управління економікою та вивчають теорію та практику формування ринкових відносин в Україні.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 р. № 1643 даний збірник віднесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, категорія «Б».

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

СТУДІНСЬКА Г.Я., доктор економічних наук (головний науковий редактор)
ХОДЖАЯН А.О доктор економічних наук, професор (заступник наукового редактора)
ПАСІЧНИК Ю.В. доктор економічних наук, професор (заступник наукового редактора)
ЗАХАРІН С.В., доктор економічних наук, с.н.с. (заступник наукового редактора)
АЛЕКСЕЄВ І.В., доктор економічних наук, професор
НЕБОТОВ П.Г., кандидат економічних наук, директор
ВАРНАЛІЙ З.С., доктор економічних наук, професор
ГУЖВА І.Ю., доктор економічних наук
ПИПА В.І., доктор економічних наук, професор
КИЗИМ М.О., доктор економічних наук, професор, член–кор НАНУ
КУЛЬПІНСЬКИЙ С.В., доктор економічних наук
КОРНЄЄВ В.В., доктор економічних наук, професор
КРАСКЕВИЧ В.Є., доктор технічних наук, професор
ЛОПУШНЯК Г.С., доктор економічних наук, професор
КИЧКО І.І., доктор економічних наук, професор
ШОСТАК Л.Б., доктор економічних наук, професор
ГАРБАР Ж.В., доктор економічних наук, доцент, професор
ЧЕРКАШІНА К.Ф., кандидат економічних наук, доцент
ІВАНОВ Є.І., кандидат економічних наук (відповідальний секретар)

МІЖНАРОДНА РЕДАКЦІЙНА РАДА

АГНЕСЦКА ДЗЮБІНСЬКА, доктор філософії, Економічний університет м. Катовіце, Польща, професор кафедри менеджменту підприємства
АДАМ САМБОРСЬКІ, доктор філософії, Економічний університет м. Катовіце Польща, кафедра менеджменту підприємства
ВІРГІНІЯ ЮРЕНІЕНЕ, професор, доктор наук, завідувач кафедри філософії та культурології, Каунаський факультет, Вільнюський університет, Литва
ГОРБОВИЙ АРТУР ЮЛІАНОВИЧ, професор, доктор технічних наук, Словацька Академія аграрних наук, член відділення економіки та менеджменту, (Словацька республіка)
ДІАНА СПУЛБЕР, доктор філософії, Університет Генуї, асистент професора кафедри філософії суспільств, м. Генуя (Італія)
ІВАН ТЕНЕВ ДМИТРОВ, професор, доктор економічних наук, Університет «проф. д-р Асен Златаров», завідувач кафедри економіки і управління, м. Бургас (Болгарія)
МІТАР ЛУТОВАЦІ, професор, доктор технічних наук, Університет Уніон ім. Миколи Тесла, факультет індустріального управління, завідувач кафедри технологій, м. Белград (Сербія)
ЮРАЙ СІПКО, професор, доктор економічних наук, Словацька Академія наук, директор інституту економічних досліджень, м. Братислава (Словацька республіка)
СОФІЯ ВИШКОВСЬКА, професор, доктор наук, зав. кафедри організації і управління (факультет управління) Технологічно–природничий університет ім. Яна і Єнджея Снядецьких у Бидгощі, Бидгощ, Польща
СТЕФАН ДИРКА, доктор економічних наук, професор, Вища економічна школа, м. Катовіце, Польща, професор кафедри менеджменту і маркетингу. Міжнародний акредитор Міністерства науки і освіти Республіки Казахстан
ТОМАШ БЕРНАТ, професор, доктор наук, завідувач кафедри мікроекономіки, факультет економіки і менеджменту, Щецинський університет, Польща

Друковане періодичне видання «Формування ринкових відносин в Україні»

внесене в міжнародну базу даних періодичних видань:

ISSN 2522–1620

Key title: Formuvannâ rinkovih vidnosin v Ukraïni

Abbreviated key title: Form. rinkovih vidnosin Ukr.

Індексування і реферування: Україніка Наукова, Джерело

Міжнародні інформаційні та наукометричні бази даних: Google Scholar, Index Copernicus International (ICI), Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

Формування ринкових відносин в Україні, 2022. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ 22545–12445ПР від 20.02.2017 року

© Державний науково–дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, 2022

Fundamentals of management and planning foreign economic activities of export–import enterprises

The subject of the research is the theoretical and practical foundations for determining the management and planning of foreign economic activity of export–import enterprises.

The aim of the research is to determine the basics of management and the concept of planning the foreign economic activity of export–import enterprises.

Research methods. The article used a system of basic methods of scientific research (analysis and synthesis, induction and deduction, complex and comparative analysis).

Results of the investigation. Because of writing the article, it was found that the full functioning of the economy in any country could not occur without a developed system of foreign economic activity. It has been proved that in order to improve the efficiency of foreign trade operations, it is necessary to develop, analyze and supplement effective planning and organization of foreign trade. It has been established that the planning of foreign economic activity is the definition of its goals (within the framework of the overall management and development of the company as a whole) and the best options for achieving them, where the main goal for foreign trading companies is to increase the maximum mass and profit margin. It is determined that the retention of the foreign economic potential of an enterprise depends on the external environment, its environment and the general economic situation in the country. The main parameters that export–import enterprises must adhere to in order to effectively organize their work are determined.

Scope of the results. Foreign economic activity, international economy, world trade, management of foreign economic activity.

Conclusions. In the course of writing the article, it was found that the management and planning of foreign economic activity of export–import enterprises is based on careful consideration of numerous factors of the external and internal environment. It is proved that since the product determines the fate of foreign economic activity, the entire system of measures associated with the product occupies a central place in the planned work, where special attention is paid to: the decision to enter the foreign market with the goods supplied to the domestic market; partial adaptation of the existing product to the foreign market, its refinement and improvement, modernization; entering the foreign market with a new product and conducting market tests of new products. It has been established that the priority task in planning foreign economic activity is the mastery by domestic entrepreneurs of the theoretical aspects and practical world experience in establishing foreign economic relations with foreign partners, penetration with proposals into the markets of other countries, the implementation of financial and commodity transactions that hold national interests in the international export–import and investment activities

Keywords: planning, management, foreign economic activity, export–import enterprises, foreign economic relations, foreign markets, domestic markets, medium–term planning, factors of influence, foreign economic potential of the enterprise.

Основи управління та планування зовнішньоекономічної діяльності експортно – імпорتنих підприємств

Предметом дослідження є теоретико–практичні основи визначення управління та планування зовнішньоекономічної діяльності експортно–імпорتنих підприємств.

Метою дослідження є визначення основ управління та сутності поняття планування зовніш–

ноекономічної діяльності експортно–імпортних підприємств.

Методи дослідження. В статті було використано систему основних методів наукового дослідження (аналіз та синтез, індукція і дедукція, комплексний та порівняльний аналізи).

Результати роботи. В результаті написання статті було встановлено, що повноцінне функціонування економіки жодної країни не може відбуватися без розвиненої системи зовнішньоекономічної діяльності. Доведено, що для підвищення ефективності зовнішньоторговельних операцій необхідно розробляти, аналізувати та доповнювати ефективне планування та організацію зовнішньої торгівлі. Встановлено, що планування зовнішньоекономічної діяльності це визначення її цілей (у рамках загального управління та розвитку компанії в цілому) та найкращих варіантів для їх досягнення, де основна мета для іноземних торгових компаній полягає у нарощенні максимальної маси і норми прибутку. Визначено, що утримання зовнішньоекономічного потенціалу підприємства залежить від зовнішнього середовища, що його оточує та загальної економічної ситуації в країні. Визначено основні параметри, яких повинні дотримуватись експортно–імпортні підприємства, щоб ефективно організувати свою роботу.

Галузь застосування результатів. Зовнішньоекономічна діяльність, міжнародна економіка, світова торгівля, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки. В ході написання статті було встановлено, що управління та планування зовнішньоекономічної діяльності експортно – імпортних підприємств ґрунтується на ретельному обліку численних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Доведено, що оскільки товар визначає долю зовнішньоекономічної діяльності, то і вся система заходів, пов'язана з товаром займає центральне місце в плановій роботі, де особливу увагу приділяють: рішенню про вихід на зовнішній ринок з товаром, який поставляється на внутрішній ринок; частковому пристосуванню наявного товару до зовнішнього ринку, його доопрацюванню і поліпшенню, модернізації; виходу на зовнішній ринок з новим товаром і проведення ринкових тестів нової продукції. Встановлено, що першочерговим завданням при плануванні зовнішньоекономічної діяльності є опанування вітчизняними підприємцями теоретичних аспектів та практичного світового досвіду встановлення зовнішньоекономічних зв'язків із зарубіжними партнерами, проникнення з пропозиціями на ринки інших країн, здійснення фінансових та товарних операцій, які дотримуються національних інтересів у міжнародній експортно–імпортній та інвестиційній діяльності.

Ключові слова: планування, управління, зовнішньоекономічна діяльність, експортно–імпортні підприємства, зовнішньоекономічні зв'язки, зовнішні ринки, внутрішні ринки, середньострокове планування, чинники впливу, зовнішньоекономічний потенціал підприємства.

Formulation of the problem. No country's economy can function fully without a developed system of foreign economic activity. The inclusion of the national economy in the system of world economic processes has a positive effect on the development of the country's economy, contributes to the increase of the technical level of production, the rational use of natural and raw resources, the elimination of the shortage of certain goods and the improvement of the standard of living of the population. The development of market relations in Ukraine, the need for its entry into the world integration process, the liberalization of foreign economic activity, the granting of access to the world market to enterprises and organizations producing competitive products require new approaches to the management of foreign economic activity. Therefore, the study of various aspects of

foreign economic activity management, especially at the enterprise level as the main and primary link of the country's foreign economic complex, is of great practical interest today [1–4].

Analysis of research and publications on the problem. The main issues of planning foreign economic activity and the prospects of enterprises entering world markets were studied in the works of the following scientists: O. Yu. Bondarenko, M. H. Bortnikova, Yu. L. Chyrkova, L. I. Halas, Ya. I. Haponenko, V. S. Shvahireva, V. A. Yevtushenko, V. I. Liashevskaya, O. S. Kopytsova, Yu. V. Chupryniuk, S. V. Klepikova, M. H. Yatsyna, O. S. Druhova, Yu. A. Kovalchuk, I. V. Hontareva, Yu. V. Kravchuk, T. F. Larina, V. A. Fursa, O. V. Bolotna, D. S. Nasypaiko, V. V. Podpietnii, O. A. Proboiv, T. A. Horan, A. V. Chmut, Ye. I. Sharko, M. L. Shvaiko, Ye. S. Shevchenko, O. Yu. Tymoshenko, T. V. Shtal, I. V. Zakharenko and others.

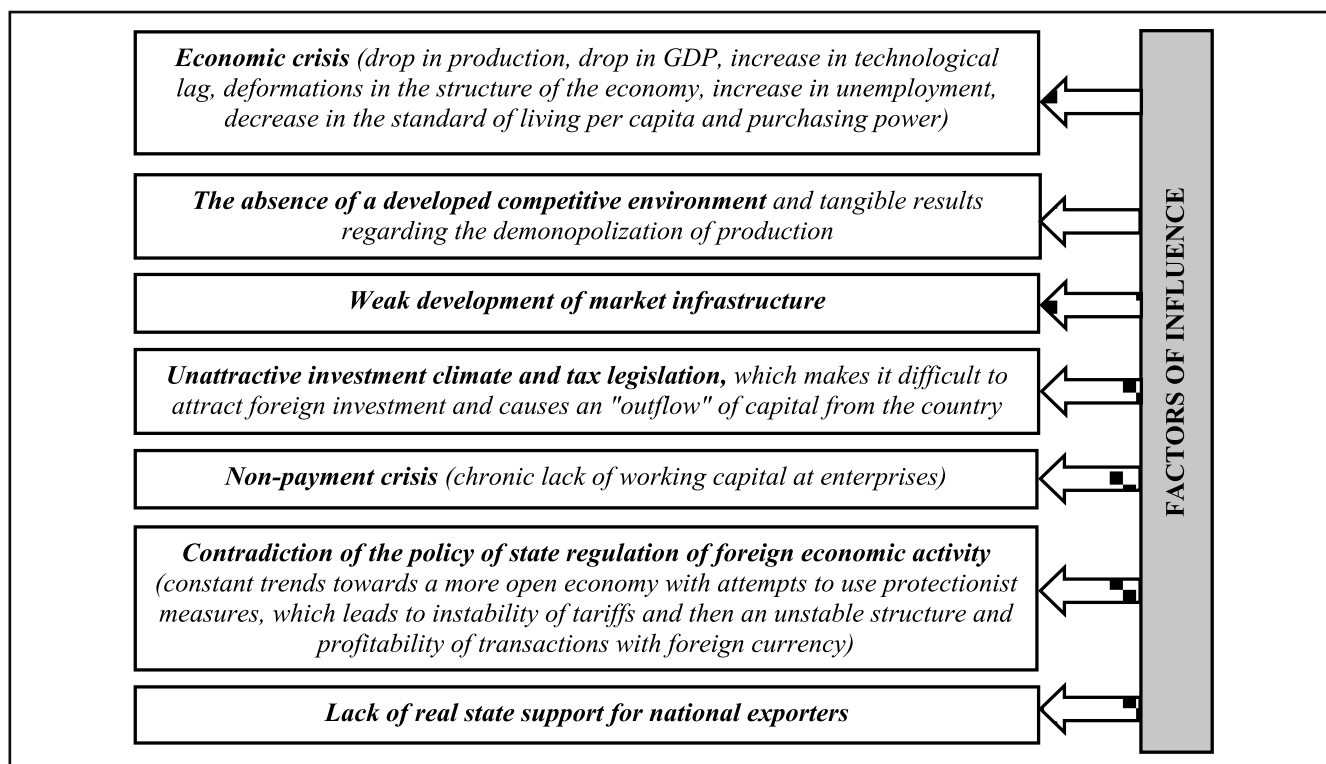
Presenting main material. To increase the efficiency of foreign trade operations, it is necessary to develop, analyze and always supplement effective planning and organization of foreign trade. Since the planning of foreign economic activity can be described as the determination of its goals (within the general management and development of the company as a whole), the best options for their achievement, the main goal of planning for foreign trade companies is to increase the maximum mass and rate of profit [5–9]. Achieving this goal is ensured at the enterprise by solving the following tasks: expanding sales at the expense of new markets abroad, expanding the circle of buyers of goods; minimization of costs related to the purchase, transportation, storage, and sale of goods; reducing the cost of goods by choosing the right sales strategy [7–11].

The maintenance of the company's foreign economic potential depends on the external environment surrounding it and the general economic situation in the country (Figure) [12–14; 16].

When developing foreign trade plans, it is necessary to take into account the following aspects [17–20]: foreign trade management systems within the country and in foreign countries: legislation, taxation, customs procedures, tariffs and du-

ties, the number and conditions of competitors); nature of foreign economic activity: direct or indirect; composition and scale of resources of enterprises in the implementation of foreign economic activity (main assets, working capital, finances, personnel, information) [9; 10; 15]; responsibility for the fulfillment of set goals; future expected result (profit, profitability, time of effect of export, import and their effectiveness).

Planning of foreign economic activity can have a differentiation in time. Thus, in accordance with international practice, operational plans (up to the 1st year) are established to solve specific tasks and carry out export–import operations. They include information on terms, volumes, assortment and priority deliveries [5–8]. Medium–term plans (2–3 years) solve a wider range of issues related to the restructuring of existing production processes, the range of restoration, expansion or restriction of exports and imports, and affect changes in the regional policy of managing foreign economic activity [2–6]. Quite special attention should be paid to strategic plans, since they include economic analysis, the possibility of realizing the potential of foreign trade enterprises, as well as an analysis of the company's strengths and weaknesses in terms of foreign trade. Thus, the strategic plans of

The main factors influencing the maintenance of the enterprise's foreign economic potential [12–14; 16]

foreign importing enterprises should be organically integrated into the general strategy of the development of exporting enterprises in the middle of the country [7–9]. The activities of export–import enterprises should take into account the following parameters when effectively organizing their work [11–14]: receipt of foreign currency, with a time lag, of a product or group of products by region; income from exports; profitability of export–import operations; share of export and import coverage; export and import costs.

In order to effectively plan foreign economic activities for export–import trade enterprises, a foreign economic activity organization service is created, the main task of which is [2–8]:

- development of operational projects, annual and long–term plans for the creation and provision of conditions for the operation of export–import trade enterprises;
- analysis of actually completed specific agreements for a fixed time range, assessment of their effectiveness, further development and improvement;
- close cooperation with other departments of the enterprise regarding a unified export strategy;
- development and planning of advertising activities with the aim of expanding the export of goods / services, ensuring effective participation of the company’s personnel in advertising campaigns, both within the country and abroad;
- development and implementation of measures for the export of services;
- preparation and organization of company personnel trips abroad, preparation and conduct of business negotiations regarding the conclusion of foreign trade contracts;
- ensuring reception of foreign partners, clients, specialists;
- ensuring legal protection of the economic interests of the enterprise;
- accounting, statistics, currency and financial operations, organization of relevant records in an automated system for collecting, storing and analyzing information;
- participation together with other departments in the organization and conduct of operations of transfer and storage of foreign goods;
- search and reliability check of foreign partners;
- customs clearance and tracking of cargo, as well as operational documentation.

Thus, effective management and planning of foreign economic activity will allow export–import enterprises to enter world markets and obtain positive results for these enterprises and for the country’s economy as a whole. At the same time, enterprises are forced to respond promptly to changes in the foreign economic situation; there is an incentive for the development of entrepreneurship, increasing their technical and technological level; enterprises strive to increase the level of competitiveness of domestic products on the world market [18–20].

Conclusions

Therefore, management and planning of foreign economic activity of export–import enterprises is based on careful accounting of numerous factors of the external and internal environment. Since the product determines the fate of foreign economic activity, the entire system of measures related to the product (creation, production, implementation, advertising, service, etc.) occupies a central place in the planned work, where special attention is paid to: the decision to enter foreign market with goods that are supplied to the domestic market; partial adaptation of the existing product to the foreign market, its refinement and improvement, modernization; entering the foreign market with a new product and conducting market tests of new products. Thus, if previously foreign economic activity was carried out only by specialized foreign economic organizations, now every enterprise in Ukraine has received the right to independently enter the foreign market. In these conditions, the primary task is for domestic entrepreneurs to master the theoretical aspects and practical world experience of establishing economic ties with foreign partners, penetrating the markets of other countries with offers, carrying out financial and commodity transactions that comply with national interests in international export–import and investment activities. All this requires more and more new approaches in the management of foreign economic activity.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. Ю. Стратегічне планування в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємства / О. Ю. Бондаренко. // Ефективна економіка. – 2016. – № 12. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_12_73.

2. Бортнікова М. Г. Формування концептуальної моделі управління фінансовими ресурсами підприємства у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс] / М. Г. Бортнікова, Ю. Л. Чиркова // Економіка. Фінанси. Право. – 2021. – № 10(1). – С. 9–12.

3. Галас Л. І. Стратегія зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств: поняття та її основні функції [Електронний ресурс] / Л. І. Галас // Інноваційна економіка. – 2021. – № 1–2. – С. 68–73.

4. Гапоненко Я. І. Планування зовнішньоекономічної діяльності як основа розвитку підприємства / Я. І. Гапоненко, В. С. Швагірева // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 4(1). – С. 63–64.

5. Євтушенко В. А. Планування зовнішньоекономічної діяльності як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств на світовому ринку [Електронний ресурс] / В. А. Євтушенко, В. І. Ляшевська, О. С. Копитцова // Бізнес Інформ. – 2021. – № 6. – С. 38–43.

6. Євтушенко В. А. Дослідження та вдосконалення стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства / В. А. Євтушенко, В. І. Ляшевська, Ю. В. Чупринюк // Бізнес Інформ. – 2020. – № 6. – С. 23–29.

7. Клепікова С. В. Особливості управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств / С. В. Клепікова, М. Г. Яцина, О. С. Другова // Економіка. Фінанси. Право. – 2021. – № 11. – С. 18–22.

8. Ковальчук Ю. А. Мотивація менеджерів підприємства, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність / Ю. А. Ковальчук, І. В. Гондарева // Молодий вчений. – 2020. – № 12(2). – С. 132–134.

9. Комарецька П. В. Теоретичні підходи щодо сутності фінансового потенціалу / П. В. Комарецька // Вестник Харьковского национального университета им. В. Н. Каразина. Национализация и приватизация: прошлое, настоящее, будущее. – 2003. – № 613, Серия экономическая. – С. 236–241.

10. Комарецька П. В. Формування стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства / П. В. Комарецька // Формування ринкових відносин в Україні : збірник наукових праць. – 2006. – Вип. 9 (64). – С. 90–92.

11. Кравчик Ю. В. Планування зовнішньоекономічної діяльності як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства на світовому ринку / Ю. В. Кравчик // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2021. – № 4. – С. 78–83.

12. Ларіна Т. Ф. Планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах глобалізації міжнародної економіки / Т. Ф. Ларіна, В. А. Фурса, О. В. Болотна

// Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки. – 2019. – № 11. – С. 147–151.

13. Насипайко Д. С. Основні ризики зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах розвитку глобалізаційних процесів / Д. С. Насипайко, В. В. Подплетній. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2020. – № 11. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2020_11_15.

14. Пробоїв О. А. Зовнішньоторговельна діяльність вітчизняних підприємств у регіональному контексті в рамках співпраці з країнами ЄС / О. А. Пробоїв, Т. А. Горан // Інфраструктура ринку. – 2020. – Вип. 45. – С. 142–151.

15. Пузирьова П. В. Вдосконалення управління фінансовим потенціалом підприємств шляхом мінімізації економічного ризику / П. В. Пузирьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 11 (90). – С. 43–46.

16. Халіляєва О. В. Сутність та значення економічного потенціалу, його місце в економіці країни: сучасний аспект в умовах сталого розвитку / О. В. Халіляєва, П. В. Пузирьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2021. – № 12 (247). – С. 33–40.

17. Чмут А. В. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств Херсонської області: економіко-статистичний аналіз [Електронний ресурс] / А. В. Чмут // Бізнес Інформ. – 2021. – № 10. – С. 152–158.

18. Шарко Є. І. Підвищення ефективності діяльності малого підприємства шляхом оптимізації оподаткування та залучення зовнішнього аудиту / Є. І. Шарко // Креативний простір. – 2021. – № 5. – С. 33–34.

19. Швайко М. Л. Фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах глобальної економічної кризи [Електронний ресурс] / М. Л. Швайко, Є. С. Шевченко, О. Ю. Тимошенко // Економіка та держава. – 2021. – № 6. – С. 118–123.

20. Шталь Т. В. Оцінка зовнішньоекономічної діяльності підприємства: конкурентні переваги та державне регулювання [Електронний ресурс] / Т. В. Шталь, І. В. Захаренко // Бізнес Інформ. – 2021. – № 12. – С. 21–27.

References

1. Bondarenko, O. Yu. (2016). Stratehichne planuvannya v upravlinni zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstva [Strategic planning in the management of foreign economic activity of the enterprise]. *Efektivna ekonomika = Efficient economy*, No. 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_12_73 [in Ukrainian].

2. Bortnikova, M. H. (2021). Formuvannya kontseptualnoi modeli upravlinnia finansovymy resursamy pidpriem-

stva u zdiisnenni zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Formation of a conceptual model of management of financial resources of the enterprise in the implementation of foreign economic activity]. *Ekonomika. Finansy. Pravo = Economics. Finances. Right*, No. 10(1), P. 9–12 [in Ukrainian].

3. Halas, L. I. (2021). Stratehiia zovnishnoekonomichnoi diialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv: poniatia ta yii osnovni funktsii [Strategy of foreign economic activity of agricultural enterprises: concepts and its main functions]. *Innovatsiina ekonomika = Innovative economy*, No. 1–2, P. 68–73 [in Ukrainian].

4. Haponenko, Ya. I. (2017). Planuvannia zovnishnoekonomichnoi diialnosti yak osnova rozvytku pidpriemstva [Planning of foreign economic activity as the basis of enterprise development]. *Ekonomika. Finansy. Pravo = Economy. Finances. Right*, No. 4(1), P. 63–64 [in Ukrainian].

5. Yevtushenko, V. A. (2021). Planuvannia zovnishnoekonomichnoi diialnosti yak faktor pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv na svitovomu rynku [Planning of foreign economic activity as a factor in increasing the competitiveness of enterprises on the world market]. *Biznes Inform = Business Inform*, No. 6, P. 38–43 [in Ukrainian].

6. Yevtushenko, V. A. (2020). Doslidzhennia ta vdoskonalennia stratehichnogo planuvannia zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva [Research and improvement of strategic planning of the enterprise's foreign economic activity]. *Biznes Inform = Business Inform*, No. 6, P. 23–29 [in Ukrainian].

7. Klepikova, S. V. (2021). Osoblyvosti upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstv [Peculiarities of management of foreign economic activity of enterprises]. *Ekonomika. Finansy. Pravo = Economics. Finances. Right*, No. 11, P. 18–22 [in Ukrainian].

8. Kovalchuk, Yu. A. (2020). Motyvatsiia menedzheriv pidpriemstva, shcho zdiisniuie zovnishnoekonomichnu diialnist [Motivation of managers of an enterprise engaged in foreign economic activity]. *Molodyi vchenyi = Young scientist*, No. 12(2), P. 132–134 [in Ukrainian].

9. Komaretska, P. V. (2003). Teoretychni pidkhody shchodo sutnosti finansovoho potentsialu [Theoretical approaches to the essence of financial potential]. *Vestnyk Kharkovskoho natsionalnoho unyversyteta ym. V. N. Karazyna. Natsyonalizatsiia y pryvatzatsiia: proshloe, nastoiashchee, budushchee = Bulletin of Kharkiv National University. V. N. Karazin. Nationalization and privatization: past, present, future*, No. 613, Economic series. – P. 236–241 [in Ukrainian].

10. Komaretska, P. V. (2006). Formuvannia stratehii upravlinnia finansovym potentsialom pidpriemstva [For-

mation of the strategy of managing the financial potential of the enterprise]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini = Formation of market relations in Ukraine. Collection of scientific papers*, Issue 9 (64), P. 90–92 [in Ukrainian].

11. Kravchuk, Yu. V. (2021). Planuvannia zovnishnoekonomichnoi diialnosti yak faktor pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva na svitovomu rynku [Planning of foreign economic activity as a factor in increasing the competitiveness of an enterprise on the world market]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky = Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, No. 4, P. 78–83 [in Ukrainian].

12. Larina, T. F. (2019). Planuvannia zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv v umovakh hlobalizatsii mizhnarodnoi ekonomiky [Planning foreign economic activity of enterprises in the conditions of globalization of the international economy]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka» = International scientific journal «Internauka», Series : Economic sciences*, No. 11, P. 147–151 [in Ukrainian].

13. Nasypaiko, D. S. (2020). Osnovni ryzyky zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv v umovakh rozvytku hlobalizatsiinykh protsesiv [The main risks of foreign economic activity of enterprises in the conditions of the development of globalization processes]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, No. 11, Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2020_11_15.

14. Proboiv, O. A. (2020). Zovnishnotorhovelna diialnist vitchyznianskykh pidpriemstv u rehionalnomu konteksti v ramkakh spivpratsi z krainamy YeS [Foreign trade activity of domestic enterprises in the regional context within the framework of cooperation with EU countries]. *Infrastruktura rynku = Market infrastructure*, Issue 45, pp. 142–151 [in Ukrainian].

15. Puzyrova, P. V. (2008). Vdoskonalennia upravlinnia finansovym potentsialom pidpriemstv shliakhom minimizatsii ekonomichnogo ryzyku [Improving the management of the financial potential of enterprises by minimizing economic risk]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini = Formation of market relations in Ukraine*, No. 11 (90), P. 43–46 [in Ukrainian].

16. Khaliliaieva, O. V. (2021). Sutnist ta zachennia ekonomichnogo potentsialu, yoho mistse v ekonomitsi krainy: suchasnyi aspekt v umovakh staloho rozvytku [The essence and significance of economic potential, its place in the country's economy: a modern aspect in the conditions of sustainable development]. *Formuvannia*

rynkovykh vidnosyn v Ukraini = Formation of market relations in Ukraine, No. 12 (247), P. 33–40 [in Ukrainian].

17. Chmut, A. V. (2021). Rozvytok zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv Khersonskoi oblasti: ekonomiko–statystychnyi analiz [Development of foreign economic activity of enterprises of the Kherson region: economic and statistical analysis]. *Biznes Inform = Business Inform*, No. 10, P. 152–158 [in Ukrainian].

18. Sharko, Ye. I. (2021). Pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti maloho pidpriemstva shliakhom optyimizatsii opodatkuvannia ta zaluchennia zovnishnoho audytu [Increasing the efficiency of small enterprise activities by optimizing taxation and involving external audit]. *Kreatyvnyi prostir = Creative space*, No. 5, P. 33–34 [in Ukrainian].

19. Shvaiko, M. L. (2021). Finansovi mekhanizm zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv v umovakh hlobalnoi ekonomichnoi kryzy [The financial mechanism of foreign economic activity of enterprises in the conditions of the global economic crisis]. *Ekonomika ta derzhava = Economy and the state*, No. 6, P. 118–123 [in Ukrainian].

20. Shtal, T. V. (2021). Otsinka zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva: konkurentni perevahy ta derzhavne rehuliuвання [Evaluation of the enterprise's foreign economic activity: competitive advantages and state regulation]. *Biznes Inform = Business Inform*, No. 12, P. 21–27 [in Ukrainian].

Дані про автора

Пузирьова Поліна Володимирівна,

доцент кафедри смарт–економіки, Київський національний університет технологій та дизайну, к.е.н., до-

цент, вул. Немировича–Данченка, 2, м. Київ, 01011, Україна

e–mail: puzyrova@ukr.net

Халіляєва Олена Валеріївна,

аспірант відділу аналізу і прогнозування міжнародної торгівлі, Державний науково–дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, вул. бульвар Дружби Народів, 38, Київ, 01014, Україна

e–mail: a.ha@i.ua

Охріменко Сергій Олександрович,

магістр кафедри смарт–економіки, Київський національний університет технологій та дизайну, вул. Немировича–Данченка, 2, м. Київ, 01011, Україна

e–mail: puzyrova@ukr.net

Data about the author

Puzyrova Polina

Associate Professor of the Department of Smart Economics, Kyiv National University of Technologies and Design, Ph.D. in Economics, Associate Professor, 2, Ne-myrovycha–Danchenka, St., Kyiv, 01011, Ukraine

e–mail: puzyrova@ukr.net

Khaliliaeva Olena

Graduate student of the Department of Analysis and Forecasting of International Trade State Research Institute of Informatization and Modeling of Economy, Druzhby Narodiv Street, 38, Kyiv, 01014, Ukraine

e–mail: a.ha@i.ua

Okhrimenko Serhii

Master of the Department of Smart Economics, Kyiv National University of Technologies and Design, 2, Ne-myrovycha–Danchenka, St., Kyiv, 01011, Ukraine

e–mail: puzyrova@ukr.net

УДК 621:65

ШАЦЬКА З. Я.

Актуальні підходи до управління персоналом підприємства в умовах воєнного стану

Предметом дослідження є теоретичні та методичні підходи до управління персоналом підприємства в умовах воєнного стану в Україні.

Метою дослідження є аналіз проблем та формування підходів до управління персоналом підприємства в умовах воєнного стану в Україні.

Методи дослідження. При написанні статті використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження економічних явищ і процесів щодо управління персоналом підприємства в умовах воєнного стану в Україні.

Результати роботи. З'ясовано, що в умовах війни значна частина вітчизняних підприємств зазнала руйнувань або була переміщена до більш безпечних територій. Військові дії спричинили

ЗМІСТ

Макроекономічні аспекти сучасної економіки

ОЛЬШАНСКА О. В., ПУЗИРЬОВА П. В., КОНСТАНТИНЕНКО Є. С. Вплив діяльності транснаціональних корпорацій на розвиток світової економіки.....	5
ЛЕБЕДА Т. Б. Людський капітал як фактор впливу на макроекономічну динаміку в Україні.....	11
БЕЗВЕРХИЙ К. В., ПЕТРАКОВСЬКА О. В. Сучасний стан нормативно – правового регулювання обліку в банках України.....	22
НІКОЛАЄНКО С. М. Методичні підходи до обґрунтування доцільності та вибору типу кластеру.....	30
РИБАКОВА Л. П., ЮГАС Е. Ф., СИМОЧКО М. І., Створення архітектури бази даних бухгалтерського обліку з метою прийняття стратегічних управлінських рішень.....	39

Інноваційно–інвестиційна політика

КОВАЛЕНКО Н. В., ІЛЬІН В. Ю., ГІРНЯК К. М., ВЛАСЕНКО В. А. Управління персоналом в системі моделювання розвитку безпекового інноваційного потенціалу сучасного підприємства в умовах діджиталізації.....	45
ШАБРАНСЬКА Н. І. Аналіз стратегічних завдань в сфері освіти, що потребують наукової, технологічної та інноваційної підтримки.....	51
КОЛОДІЙЧУК А. В., ВАЖИНСЬКИЙ Ф. А. Зовнішнє середовище інформаційних технологій в системі торговельно–господарських відносин.....	61
ЛОЖАЧЕВСЬКА О. М., ОВЕЧКІНА О. А., ІВАНИШИН А. В., КОЛОДНЕНКО Н. В. Удосконалення організаційної культури інноваційно орієнтованих підприємств в контексті безпекового управління розвитком персоналу та управління якістю в умовах діджиталізації та сучасного маркетингу.....	66

Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності

СВІТЛИЧНА А. В., МИХАЙЛОВА О. С., ОВЧАРУК К. Р., БОНДАРЕНКО В. П. Особливості розвитку HR–бренд агенцій.....	73
КУДРЕНКО Н. В., БАЙ В. О. Основні засоби підприємств переробної промисловості: економічна сутність, облік, аналіз та відображення в звітності.....	81
ГАВРИЛКО П. П., КАГАНЕЦЬ–ГАВРИЛКО Л. П., ГУШТАН Т. В. Впровадження моделі формування готельної мережі як інтегрованої підприємницької структури.....	88
ПУЗИРЬОВА П. В., ХАЛІЛЯЄВА О. В., ОХРІМЕНКО С. О. Основи управління та планування зовнішньоекономічної діяльності експортно – імпортерських підприємств.....	94
ШАЦЬКА З. Я. Актуальні підходи до управління персоналом підприємства в умовах воєнного стану.....	100
ГЕРЗАНИЧ В. М., ДРОЗДОВ Ю. Ю., ПАНЬКОВИЧ В. В. Конкуренція та конкурентоспроможність на ринку праці як чинники формування трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств.....	105
ЩЕЙКІН Т. Є., РОДЧЕНКО С. С., ЛЕЛЮК Н. Є., ЛЕВКОВСЬКА Т. А. Модель безпекового впливу важелів державного регулювання і світової глобалізації на процес енергозбереження підприємств в умовах діджиталізації.....	110
КЛИМЕНЧУКОВА Н. С., ГНАТЕНКО І. А., ГОРКУША О. В. Пріоритети формування методології інституціонального забезпечення підприємництва в інноваційній економіці за умов нестабільності.....	118

Соціально–трудова проблеми

МОЛНАР О. С., КАЛИНИЧ В. С., ЗУБАНИЧ О. М. Фактори підвищення ефективності використання трудового потенціалу.....	123
---	-----